

TIDSSKRIFTET FØNIX

Fremragende værk om ortodoksien

Anmeldelse af Christian Gottlieb, *De ortodokse. Et blik på den østlige kirke*, Teologisk Folkebibliotek, København: Forlaget Vandkunsten 2022, 172 sider.

STEN HARTUNG
Sognepræst i Rørvig, cand.theol., exam.art. i russisk

FØNIX ARG. 2022, s. 137–138

Dette værk er licenseret under en Creative Commons-licens
CC BY-NC-ND 2.5 DK

www.foenix1976.dk

ISSN 2446-175X

Fremragende værk om ortodoksien

Anmeldelse af Christian Gottlieb, *De ortodokse. Et blik på den østlige kirke*, Teologisk Folkebibliotek, København: Forlaget Vandkunsten 2022, 172 sider.

Sognepræst og adjungeret professor Christian Gottlieb er den fremmeste kender af ortodoksien på dansk grund, og det bærer hans nyeste bog *De ortodokse* et ganske klart vidnesbyrd om, for den er intet mindre end fremragende. Fremragende fordi bogens referencer og pointer ikke virker tillærte endsige hentet fra sekundærlitteratur, men snarere synes at udspringe direkte af forfatterens enorme viden og erfaring med ortodoksien i dens mange fremtrædelsesformer. Så selv om Gottlieb ganske vist pointerer, at stoffet er set udefra, da han jo ikke selv er ortodoks, har man nu alligevel fornemmelsen af, at hér er en forfatter, som er bedre inde i sit stof end de fleste.

Bogen, som er en del af Teologisk Folkebibliotek, har form af en bred introduktion til ortodoksiens univers og er skrevet i et flydende sprog, som behændigt leder læseren fra den ene pointe til den anden, og som også inddrager læseren i forfatterens diskussioner med sig selv om, hvad ortodoksien kan siges at være. F.eks. er det spændende, når Gottlieb definerer ortodoksien som en slags "centralisme uden centrum" og fremhæver, at ortodoksien i den forstand rummer en uafklarethed i forhold til sit eget kirkelige, læremæssige og administrative centrum. Paradokset understreges af patriarken af Konstantinopel, som har en æresforrang frem for de andre patriarker, men til gengæld ikke rigtig nogen magt til at sætte sin indflydelse igennem, og man kan nyde Gottliebs formulering, når han om patriarken skriver: "Han er således både et centrum og dog ikke et centrum, en slags imploderet centrum".

Bogen rummer også en række fine beskrivelser og overvejelser over, hvordan det man kunne kalde det "specifikt ortodokse" ikke fra begyndelsen er en fasttømret størrelse, men snarere er noget, som gradvist træder frem af historien. Og det er interessant og tankevækkende, når Gottlieb beskriver "traditionen" – et af de vigtigste principper i ortodoksien – som værende akkumulativ indtil et vist punkt, hvorefter den bliver urokkelig,

men dog ikke mere urokkelig, end at den kan suppleres med nye helgener, som det i særdeleshed har været tilfældet i Rusland efter 1991, hvor der er udnævnt tusindvis af ”ny-martyrer”.

Som en slags ledetråd gennem bogen benytter Gottlieb meget behændigt Nestor-krønikens beretning om de udsendinge, storfyrst Vladimir af Kiev i 980’erne sendte ud til de fire store religioner for at finde ud af, hvilken af dem, der var den bedste for russerne. Udsendingene endte med at betages af gudstjenesten Hagia Sophia Kirken i Konstantinopel, som var så smuk, at de ”ikke anede om de var i himlen eller på jorden”. Det er et meget godt, pædagogisk greb, fordi det leder læseren hen mod en forståelse af, at gudstjenesten – den guddommelige liturgi – er ortodoksiens absolute centrum og en manifestation af Gudsriget på jorden lige her og nu, ja udgøres af en ”helhed af kirkerummet, dets billeder, liturgien, præsternes tjeneste og de troendes nærvær”.

Bogen rummer også en række fine beskrivelser af ikon-teologien og ikke mindst en dybdegående analyse af, hvordan ikonostasen – billedvæggen som befinder sig mellem kor og skib i en ortodoks kirke – ikke skal forstås som en adskillende størrelse. Ikonostasen er snarere noget, der forener to verdener – den jordiske og den himmelske, den menneskelige og den guddommelige – og i den forstand har en ”gennemsigtighed” over sig. En anden tankevækkende pointe, som egentlig først nu er gået op for denne anmelder, er, at den ortodokse kirke på alle ledende poster styres af munke, idet det som regel er de ugifte præste-munke, som ender med at blive biskopper, metropolitter m.m.

Bogen rummer naturligvis også en analyse af den aktuelle varme krig mellem Rusland og Ukraine. Gottlieb citerer præsten Vsevolod Chaplin for i 2017 at have sagt: ”Den ortodokse idealverden er et nyt byzantinsk imperium forenet omkring den ene tro, omkring tsar og patriark”. Med de ord får man også den tanke, at den aktuelle konflikt mellem Rusland og Ukraine rummer flere kirkepolitiske aspekter, end man umiddelbart skulle tro. Og i hvert fald kan man kun give Gottlieb ret, når han spår, at den nuværende konflikt vil betyde et tilbageslag for ortodoksien efter 30 fremgangsrigte år efter murens fald.

Gottliebs bog kan varmt anbefales alle, som ønsker et dybere kendskab til ortodoksiens forunderlige verden. Og nu er vi vist mange, som venter på, hvornår han udgiver selve BOGEN om ortodoksien på dansk, altså et omfangsrigt videnskabeligt værk om Østkirkens lære, liv og historie. Gid det må ske snart!